

Efektivní čtení

*Čtení je nejlepší učení.
Sledovat myšlenky velkého člověka
– to je ta nejzajímavější věda.*

Alexandr Sergejevič Puškin

Pokud se podíváme na svůj běžný den, zřejmě jen málo činností věnujeme tolik času jako čtení. Od novin a sociálních sítí přes učebnice až po knihy plné krásy a příběhů. Je ale paradoxní, že o to, jak čteme, se staráme vlastně jen velice málo. Pokud chcete o svém čtení více přemýšlet, zlepšit se v něm a hledat cesty k tomu, jak čtené slovo lépe pochopit, pak jste na správné adrese.

**Aktivní čtení / Metody aktivního čtení / Rychločtení /
Orientace v odborném textu / Interpretace / To-do**

Aktivní čtení

Schopností číst disponuje téměř každý dospělý a mohlo by se zdát, že na ní není nic zajímavého. Při bližším zkoumání ale snadno zjistíte, že se lidé ve způsobu čtení a práci s textem výrazně liší – někdo čte rychle, jiný pomalu, jeden si pamatuje téměř vše, druhý čte knihu stále dokola, někdo potřebuje ke čtení ticho, jiný může číst v tramvaji atp. Všechny tyto charakteristiky ukazují, že čtení je komplexní záležitostí. Významu čtení a knih se věnují známá kniha i film [451 stupňů Fahrenheita](#) nebo animovaný film [Vládce knih](#).

Asi každý by chtěl umět číst rychle, v hluku, vše si zapamatovat, během čtení kriticky promýšlet a ještě umět konzumovat velká kvanta textů. K tomu, abyste něco takového mohli dělat, je ale potřeba systematický trénink – buďto tím, že začnete hodně číst, nebo se soustředíte na dílčí kompetence, které k rozvoji efektivního čtení vedou. Ideální je pochopitelně kombinace obojího.

První druh čtení, o kterém se někdy mluví poněkud nepěkně, je **čtení pasivní**. Neužíváte při něm žádné speciální metody ani techniky, ale jde vám o to získat nějaké informace – kolik je v tyčince cukru, kdy jede autobus nebo jakého spektrálního typu jsou jednotlivé hvězdy v Orionu. Těmto informacím obvykle věříte, nemusíte o nich přemýšlet a nepochybujete o nich. Pro většinu z vás jde o formu čtení, která je zdaleka nejčastější a popravdě se bez ní nedá obejít. [U odborných textů](#) pasivního čtení často využíváte pro získání základní orientace v tématu či přehledu o tom, co je obsahem nějakého dokumentu.

Druhá forma čtení se označuje jako **čtení aktivní** – je to takový způsob práce s textem, kdy ho nejen čtete, ale také s ním dále pracujete. Analyzujete, co je v něm napsáno, hledáte souvislosti, odkazy, kriticky ho hodnotíte. Do textu si můžete dopisovat poznámky, kreslit si, dělat z něho výpisky. Jde o typický přístup v situaci, když se potřebujete z textu něco dozvědět, případně s ním přímo odborně pracovat. Takto se přistupuje nejen k odborným textům, ale také při úvahách v krásné literatuře nebo pokud chcete z hlediska manipulací pracovat s textem publicistickým.

Aktivní čtení vychází z konceptu propojení stávajícího intelektuálního a zkušenostního světa čtenáře s textem, kterému se věnuje. Jde vlastně o samozřejmost – k ničemu nikdy nepřistupujete jako [tabula rasa](#), ale máte své předchozí znalosti, dovednosti, jiné přečtené knihy či vyřešené problémy. V tomto ohledu není velký rozdíl mezi čtením aktivním a pasivním. Jen v prvním případě s touto svou výbavou pracujeme aktivně a uvědoměle.

Efektivní čtení je pak schopnost volit vhodnou formu práce s textem podle toho, co od něj budete očekávat. Spadá sem tedy jak schopnost kritické a aktivní práce s ním, tak také například [rychločtení](#).

U efektivního čtení se setkáte s celou řadou metod, které slouží pro jeho rozvoj a podporu. Sledují vždy dílčí aspekt aktivního přístupu ke čtení. Jakkoli je praktické školně si metody nacvičit, většinou z nich budete využívat určité části, které si postupně upravíte tak, jak vám to bude vyhovovat. Jednotlivé metody tak nevnímejte jako něco kanonického, ale spíše jako odrazový můstek k řešení určitých témat z této oblasti.

Nechceme rozvíjet diskusi nad tím, jak se [liší čtení papírových a digitálních textů](#), ale rádi bychom vás upozornili na která specifika, která jsou s čtením digitálních textů nebo čtením v online prostředí spojená. Už jen proto, že reálně v takovém prostředí čtete nejčastěji.

Pokud čtete na počítači nebo na tabletu, doporučujeme pravidelné přestávky. Každých čtyřicet minut si udělejte nejméně desetiminutovou přestávku, kdy nečtete a ani se nedíváte na obrazovku. Ideální je zařadit pravidelná cvičení – ať již fyzická, nebo třeba stále populárnější [oční jógu](#). Přestávku je také vhodné dělat kdykoliv, když cítíte, že máte unavené oči. Tento čas se snažte trávit na denním světle.

Při čtení z počítače je důležité vhodné osvětlení. Rozhodně se nedoporučuje práce ve tmě. Užívejte vždy lampičku, případně další formy osvětlení, které budou přidávat další světlo. To, které svítí z [LCD obrazovky](#), je nastavené tak, aby maximalizovalo vaši pozornost, což je krátkodobě dobré, ale dlouhodobě může vést k únavě očí a dalším problémům. Pokud pracujete večer, můžete užívat různé nástroje na změnu barvy obrazovky (například [Flux](#) nebo funkce [Night shift](#) od iOS), které posouvají barvu z modré do červené části spektra. Oči se pak tolik neunavují.

Důležité je snažit se eliminovat věci, které by vás mohly rušit. Samozřejmostí je omezit vnější ruchy – snažte se vypnout telefon, hlavně notifikace, a čas věnovat skutečně pouze čtení. Pokud čtete z okna prohlížeče, sáhněte po čtečkách. Firefox i Safari je mají integrované, do [Chrome](#) [existuje spousta doplňků](#). Čtečka odstraní všechny grafické prvky na stránce a nechá jen pěkně zformátovaný text, případně důležité obrázky. Užívat tyto nástroje je kvůli soustředění se velice důležité, jakkoli máte možná pocit [selektivní slepoty](#) a boční menu či blikající banery nevnímáte.

Pokud čtete knihy v elektronické podobě, zkuste se podívat, jaké nástroje vám nabízejí různé čtečky. Nejde přitom jen o funkce anotační nebo práci se záložkami, ale pokud máte knihu ve [formátu epub či mobi](#), lze u nich nastavit vlastní velikost písma, barvu textu či pozadí nebo třeba způsob otáčení listů. Pokud můžete, preferujte čtečky a formáty e-knih před obyčejným PDF.

Metody aktivního čtení

Pro podporu a rozvoj aktivního čtení existuje mnoho možností. Nabídneme metody, které jsou návodné, jednoduché a současně si je můžete snadno modifikovat dle vlastních potřeb. Není třeba všechny doporučené kroky a návody, ale spíše si najít způsob kritického a tvůrčího přístupu k textu.

Značky, vpisky, zvýraznění

Zřejmě nejjednodušší metodou aktivní práce s textem je využívání různých značek, symbolů a barev přímo v textu. Řada lidí považuje knihu nebo jiný psaný text za něco téměř posvátného, do čeho se nemá nijak zasahovat. Pokud j to i váš případ, zkuste se tohoto postoje zbavit, neboť je z hlediska aktivního přístupu ke čtení více než nepraktický.

Digitální technologie umožňují snadno pracovat také s digitálními texty. Nutno říci, že lépe než s papírovými, neboť nabízí jak větší množství nástrojů na úpravy, tak také možnost některé informace skrývat, nebo si je naopak všechny souhrnně vytáhnout a použít je. Jakkoli záleží na vkusu čtenáře, u odborných textů velice doporučujeme pracovat s digitální variantou. Někdo má rád obě verze dokumentu vedle sebe – z papírové pouze čte a do digitální poznámkuje, což je také možný přístup.

Podle charakteru textu a jeho struktury je dobré najít vlastní systém, v němž budete s textem pracovat. Lze užít například vícebarevné zvýrazňovače – zelenou si označovat místa, se kterými nemáme žádný problém, červeně ta, kterým nerozumíme, a žlutě místa, s nimiž plánujete dále pracovat, něco si k nim dočíst a připravit. Další barva může označovat klíčová místa v textu, která si chcete zapamatovat nebo budou stát jako jeden z pilířů dalšího výkladu či argumentace.

Mimo samotné zvýrazňování textu barvami velice doporučujeme do textu psát – například odvození daného vztahu, informace, které jste k textu načetli, získali odjinud nebo ve školním prostředí zazněly na přednášce či cvičení. Tyto poznámky do textu jsou důležité jak pro opakování a hlubší reflexi textu jako takového, tak v kontextu práce s pamětí.

Jednou z nejjednodušších metod práce s textem pomocí značek je [metoda I.N.S.E.R.T.](#) Je založená na tom, že si text nejprve pozorně přečtete a pak vyplníte tabulku, ve které jsou čtyři kategorie symbolů (někomu může vyhovovat přístup, kdy tabulku vyplňuje během psaní průběžně):

FAJFKA ✓	Označuje fakta, která jsou pro vás již známá. Na první pohled by se mohlo zdát, že nemá smysl věnovat jim větší pozornost, ale umožňují vám zasadit přečtené do širšího kontextu vašich předchozích znalostí.
MÍNUS –	Označuje informace nebo tvrzení, které jsou v rozporu s vaším přesvědčením, nebo představou o tématu. Jde o prvky textu, s nimiž je třeba nejvíce pracovat. Vhodně zvolený text dokáže odhalit chybné předchozí představy, takže vede k dobrému pochopení celé problematiky.
PLUS +	Označuje informace, které byly pro čtenáře v textu nové a jsou mu jasné. Ideální učební text by takových informací měl obsahovat co nejvíce.
OTAZNÍK ?	Označuje místa v textu nejasná nebo těžko pochopitelná, o kterých byste se chtěli dozvědět více. Dobrý text, který je adekvátně vybraný, by takových míst měl obsahovat jen několik. Otevírá ale čtenář i prostor pro vlastní aktivitu další práci s informacemi.

Smyslem tabulky je získat základní přehled o tom, jaký text byl, a vytvořit si odrazový můstek pro další interakci s ním. Nabízí se společná práce více lidí, kteří přečtou text, vytvoří tabulku a o zjištěních mohou spolu diskutovat a pomáhat si – v takovém případě vzájemným učením se – například při porovnávání různých textů a v nich míst označených mínusem. Jinou variantou využití může být strukturované přemýšlení nad textem jako jednoduchým nástrojem, díky němuž se u textu zdržíte trochu déle než běžně. Lze jej užít pro základní analýzu vybrané kapitoly z dokumentu, kdy si otestujete, zda jste schopni testu porozumět, případně není-li pro vás naopak příliš triviální.

Pokud užíváte nějakých digitálních nástrojů, pak je výhodné v nich zpracovat tabulku (což například [OneNote umí pěkně](#)) a s jednotlivými položkami pracovat jako s URL odkazy. Díky tomu získá text zajímavé reference a souvislosti. V takovém případě uspořádejte text a tabulku v poznámkách tak, aby byly těsně u sebe a umožňovaly aktivní práci s textem.

PQRST

[PQRST](#) je metoda aktivního čtení spočívající v pěti krocích, které na sebe navazují. První a poslední pracují s celým textem, prostřední tři můžete aplikovat na kratší části, například na jednotlivé kapitoly. Čím méně máte zkušeností, tím pečlivěji aplikujte celý postup. S přibývajícimi zkušenostmi budete více provazovat jednotlivé kroky tak, že nebude velký rozdíl mezi fází ST a PQ.

Zřejmě nikdo tuto metodu neaplikuje celou pokaždé, když chce číst odborný text. Hodí se však mít ji „osahanou“, protože umožňuje o textu aktivně přemýšlet a dobře s ním pracovat.

PQRST se skládá z těchto fází, kterým se postupně věnujete:

Preview je prvním krokem při studiu dokumentu. Cílem této fáze je získat celkovou představu o tom, jaký druh zdroje máme k dispozici, jaká je jeho struktura, obsah atp. V této fázi je dobré zaměřit se na abstrakt textu či jeho úvod, názvy kapitol, použitý jazyk. Pokud se takto seznámíte s dokumentem, získáte nad ním nadhled, můžete posoudit jeho přínosnost a dokážete s ním

lépe manipulovat. Jestliže například dohledáváte text k nějakému tématu, pak je to zcela zásadní fáze, neboť se v ní rozhodujete, zda daný materiál studovat či nikoli. Jednou ze základních chyb je to, že čtete pozorně vše, co vám přijde pod ruku, aniž byste zvažovali relevanci zdrojů a uměli s nimi nějak efektivně pracovat.

Question souvisí se samotným čtením. Před čtením kapitoly (nebo jiného celku) si vytvořte seznam otázek, na které by vám kapitola měla odpovědět. Může jít o převedení delší části na menší díly, které budou formulovány jako odpovědi na zvolené otázky. Již samotná tvorba otázek představuje jistou analýzu textu a vede k jeho pochopení. Zkušený čtenář obvykle otázky explicitně neformuluje, ale důležité věci hledá přímo v textu.

Třetí fází je **read**, tedy souvislé čtení, jehož úkolem je nalézt odpovědi na zadané otázky. Systematicky čtete obvykle jen ty pasáže, které jsou pro váš zájem relevantní, zbytek jen prolétnete očima. Zatímco v prvním kroku to byla spíše základní struktura a forma, v této fázi jde o souvislé čtení obsahu samotného.

Summary, tedy shrnutí, je činností, která by měla dát rozhodující odpovědi na to, co vlastně text skutečně přinesl. Pokud jste četli dobře, měli byste být schopni vlastními slovy shrnout obsah kapitoly, říci, co v ní bylo důležité, zopakovat klíčové pojmy. Tuto fázi můžete pojmut jako tvorbu výpisků, využití poznatků pro svoji práci či článek nebo prosté zamýšlení nad tím, co jste četli.

Posledním krokem je testování (**test**) zapamatovaných či získaných informací. V této fázi projdete odpovědi na otázky kladené v předchozích fázích aktivní četby, případně shrnutí, a rozhodněte se, co s textem budete dělat dále respektive co dalšího byste si rádi o tématu přečetli, jaká bílá místa v prozkoumávání tématu ještě máte.

Vizualizace

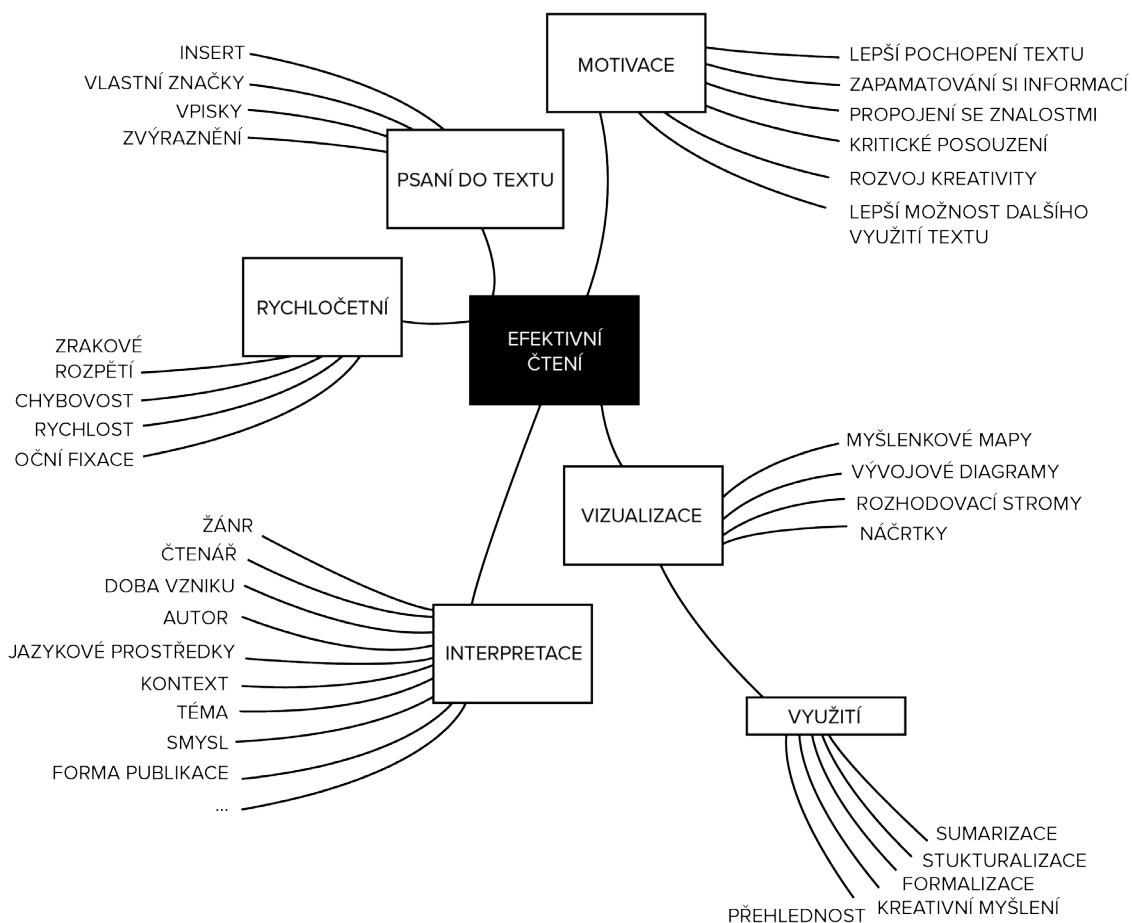
Jednou z důležitých metod při práci s textem je vizualizace informací, na které během čtení narazíte. Na rozdíl od vizualizace v tom smyslu, že ji jako autoři použijete pro snazší pochopení svého textu čtenářem, tak [vizualizace](#) některých částí obsahu přímo v textu, s nímž interagujete, má zásadně subjektivní charakter. Nemusíte se starat o to, zda je estetická a pochopitelná – jde o to, aby taková vizualizace posloužila vám samotným.

Vizualizace je využitelná například k:

- aktivnímu promýšlení obsahu a jeho strukturování;
- sumarizaci obsahu;
- formalizaci obsahu (třeba zápisu jednotlivých argumentů či kroků);
- rozvoji kreativního myšlení;
- propojení vizuální a verbální složky sdělení;
- větší přehlednosti obsahu.

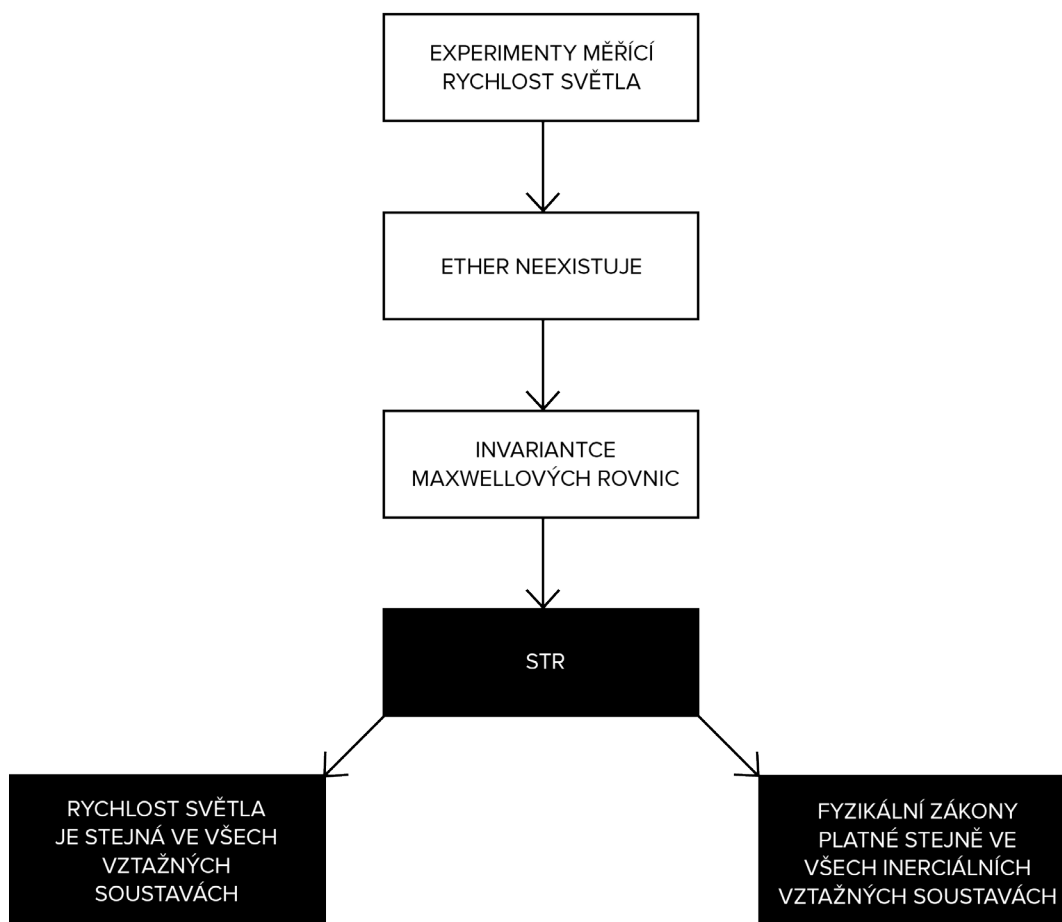
Můžete pracovat s každou formou vizualizace, vždy ale předem zvažte, k čemu ji chcete použít. Níže je vám k dispozici výběr některých typů vizualizací.

Myšlenkové mapy nemusí sloužit jen pro definování problému, ale velice dobře se hodí pro studium tématu článku nebo knihy. Pokud čtete něco složitějšího, zkuste si postupně kreslit myšlenkovou mapu, která zachytí základní souvislosti a spojitosti. Na konci čtení vám pomůže nejen s lepším pochopením, ale především vám dobře ukáže, co je vám nejasné, případně vás může navést k dalším zdrojům.

Nakreslete myšlenkovou mapu své oblíbené odborné knihy.

[Vývojové diagramy](#) jsou velice užitečné u textů, které mají argumentační charakter. Do jednotlivých kroků se zapisují klíčová místa či argumenty, na nichž celý text stojí. Praktické je kreslit vývojové diagramy vedle odstavců. Diagramy vám pomáhají vytvořit efektivní navigační systém v textu i pochopit, jakým způsobem autor vámi studovaného textu přemýšlí a formuluje myšlenky.

[Náčrtky](#) či [obrázky](#) jsou velice užitečné a můžete s nimi pracovat různě. V papírové podobě si často můžete dokreslit vizualizaci toho, jak něco funguje, případně z textového popisku něco výtvarně ztvárnit. V digitální podobě lze k textu také snadno dohledávat další obrázky, případně schémata, grafy atp. Text se tím multimedializuje, obohatí a může být lépe pochopitelný.

Rychločtení

Rychločtení označuje soubor technik, jejichž úkolem je co nejrychleji projít text a získat představu o jeho základní struktuře, obsahu a přínosu pro čtenáře. Když vyhledáváte dokumenty, které jsou pro vaše téma důležité, téměř vždy narazíte na značné množství zdrojů, jimiž se musíte co nejrychleji probrat a rozdělit je na užitečné a neužitečné.

Smyslem rychločtení není zapamatovat si obsah nebo o něm nějak analyticky přemýšlet, ale získat základní představu o tom, jaké informace konkrétní dokument obsahuje. Takový přístup k textu vám umožní vybrat z nashromážděného množství zdrojů ke studiu například dvě monografie, kterým byste se chtěli v průběhu nějakého kurzu věnovat. Různé metody a techniky čtení můžete při interakci s odborným textem střídat – například v případě monografie čtete metodou rychločtení, a když narazíte na složitou nebo zajímavou pasáž, můžete ji číst některou z aktivních čtenářských metod.

Rychločtení je souborem řady kompetencí a věnovat se mu má cenu také proto, že může odbourat řadu chyb, kterých se jako čtenáři dopouštíte také při běžném čtení – jedná se například o schopnost soustředit se na čtení v hlučném prostředí, krátké oční fixace, pomalé čtení atp. Tak jako v jiných oblastech také u rychločtení platí, že trénink dělá mistra – ani nejlepší příručka nebo kurz vás nenaučí rychločtení, pokud jej nebudete systematicky a pravidelně trénovat.

Obecně je dobré soustředit se na tři oblasti tréningu:

- **Zrakové rozpětí** – lapidárně řečeno jde o to, jaká je úhlová velikost, kterou jste schopni zrakem přehlédnout. Je to důležitý parametr, protože pokud musíte při čtení příliš hýbat očima, nebo dokonce celou hlavou, má to velký vliv jak na rychlost čtení, tak také na soustředění a chybovost. Zrakové rozpětí můžete trénovat téměř mechanickými cvičeními, je to dovednost více fyzická či anatomická než kognitivní.
- **Zraková fixace** – zatímco předchozí kategorie byla objektivizovatelná, se zrakovou fixací je to horší. Kolik znaků nebo slov je člověk schopen přehlédnout najednou? Po jak velkých blocích textu čte? Špatní čtenáři čtou po jednotlivých slovech, dobří po pěticích či šesticích slov. S délkou zrakové fixace se nejen zvyšuje rychlost čtení, ale také se zlepšuje porozumění textu a kontextu, protože text najednou nazíráte ve větším rozsahu.
- **Rychlost čtení** – je to sice nejsledovanější, ale ne právě nejdůležitější parametr čtení. Obecně se tvrdí, že rychlost čtení odpovídá počtu slov za minutu, která člověk umí přečíst s 80% porozuměním. To je u odborného textu zcela jiný parametr než v případě beletrie. Běžný postup by měl být takový, že trénujete zrakovou fixaci a rozpětí, ale s rychlostí spíše experimentujete – tedy zkoušíte, kam až můžete s rychlostí četby jít, abyste textu stále rozuměli.

Všechny zmíněné čtenářské kompetence lze trénovat například v online aplikaci [Rozečti.se](https://rozecti.se).

S ukazovátkem (ideálně jej nahradí pletací jehlice) můžete cvičit zrakové rozpětí i oční fixaci. Vezměte si dvě jehlice, dejte jejich hroty k sobě tak, aby se dotýkaly přibližně metr před vašimi očima, a pak je začněte pomalu oddalovat. Při tom se snažte dívat se na obě špičky současně, dokud je to jen možné. Jakmile je vidět přestanete, vraťte je opět k sobě a cvičení opakujte. Po deseti sadách udělejte přestávku.

Oční fixaci můžete trénovat tak, že zkoušíte sledovat hrot ukazovátko při jeho pohybu. Doporučujeme vám plynulé pohyby, jako je například kroužení nebo kreslení “osmiček”. Je přitom nutné, abyste sledovali přesně právě hrot.

Jednotlivé postupy, které se věnují rychločtení, se liší v řadě technických detailů. Například [Tony Buzan](#) doporučuje pro [čtení](#) používat ukazovátko. Prst není vhodný, ale stylus nebo pletací jehlice je pro čtení ideální – víte, kam se máte dívat, nedělají vám problém přechody mezi řádky (což je zajímavé, neboť u malých rychlostí s tím většina lidí problém nemá), pohyb ukazovátko je plynulý a pomáhá vám udržovat tempo. Především začátečníci mohou mít problém v tom, že čtou sice rychle, ale nikoli plynule, což právě ukazovátko pomáhá kompenzovat. Naopak český tým portálu Rozečti se považuje ukazování si pozice v textu za jednu z častých chyb, které je třeba tréninkem odstranit. Vyzkoušejte, co bude fungovat právě vám.

Na čem se naopak shodnou téměř všichni, to jsou základní podmínky pro čtení. Je dobré zvolit nějakou pohodlnou polohu (Tony Buzan doporučuje klekátko, ale je to vcelku jedno, záleží skutečně na pohodlí), ve které můžete sedět pěkně zpříma, jako kdybyste hráli na klavír. Druhý důležitý parametr je osvětlení, které má být dostatečné, ale nijak agresivní nebo oslnivé. Ideální vzdálenost od textu by měla být 30-50 centimetrů podle velikosti textu a kvality vašeho zraku.

Rychločtení představuje jednu z nejdůležitějších studijních kompetencí, které souvisí s čtením, především tím pasivním. Dá se dobře trénovat a pokroky jsou rychle viditelné. Tato technika vám umožňuje mít dobrý přehled o literatuře, získávat kontext a souvislosti a současně se systematicky věnovat tomu, co je pro vás skutečně zajímavé a důležité.

Vyzkoušejte si v online nástroji Rozečti se, jak rychle čtete.

Orientace v odborném textu

Během vyhledávání článků či knih na téma, které vás zajímá, narazíte většinou na větší množství zdrojů, než kolik je ve vašich silách přečíst. Proto nestačí mít schopnost efektivního čtení, ale je praktické, pokud si dokážete vypěstovat základní návyky, které vám pomohou s orientací v textu, ve snadném rozdělení všeho, co najdete, na dvě základní hromádky – na to, co zajímavé není, a na to, co by zajímavé být mohlo.

Strategie jak postupovat je na vás, takže uvedená doporučení vnímejte jako jednu z možných sad nástrojů, jak můžete s neznámým textem pracovat.

- Důležitý je nadpis textu, ale úplně se na něj spoléhat nedá.
- Pokud má text anotaci nebo abstrakt, začněte od něj. Pokud v něm nenajdete nic zajímavé, pravděpodobně to nebude ani v samotném textu.
- Anglicky psané články mají většinou na konci conclusion, což je ale něco zcela jiného než český závěr. Je v něm většinou shrnuto to podstatné z textu a případně jsou naznačeny cesty dalšího vývoje. Doporučujeme tedy čtení začít v této části.
- Druhé nejzajímavější místo je úvod, kde se většinou dá zjistit pojetí textu, což se hodí u témat, která mohou být pojímána odlišně – například kosmologie je disciplínou jak fyzikální, tak filozofickou. Jaký přístup autor volí, to vám většinou neprozradí nadpis, ale úvod.
- Používejte fulltextové vyhledávání – pokud máte text v digitální podobě, je to asi nejdůležitější nástroj, se kterým lze pracovat. Pomocí několika dotazů snadno zjistíte, zda je text skutečně o tom, co chcete, nebo není.
- Sledujte reference a literaturu. Pomocí nich lze také předvídat, jaké bude pojetí či přístup článku.
- Někdy vám mohou pomoci klíčová slova, ale takové štěstí budete mít jen výjimečně.
- Hodně může napovědět zběžné prolistování textu – řekne vám o stylu, počtu vzorců nebo práci s grafy.
- U knih je velice užitečné pracovat také s obsahem – můžete z něho vysledovat jak volbu témat, tak jejich řazení a prostor, který je jednotlivým tématům věnován. Podobně slouží rejstřík (věcný nebo jmenný).

Google Scholar disponuje funkcí vyhledat podobné články – a dělá to na základě podobné literatury. Texty, které vycházejí ze stejných zdrojů, si bývají v určitých ohledech podobné.

Pokud už máte vybrané zdroje, můžete se dát do čtení samotného. Výše uvedená kritéria se věnují spíše tomu, zda se vaše očekávání může setkat s tím, jak o tématu přemýšlí autor článku, avšak rozhodně není zárukou, že půjde o text kvalitní, přínosný nebo že vám nějak pomůže.

Pokud máte k dispozici text v PDF a nelze v něm vyhledávat ani označovat, je praktické převést ho do textové podoby, alespoň pro účely vyhledávání. Asi nejjednodušší je PDF soubor nahrát na Google disk a rozpoznání textu dovolit. I když nemusí být vždy ideální, pro základní práci s textem to většinou stačí. Případně můžete sáhnout po jiných [OCR nástrojích](#).

Velice často vám nepůjde o to, abyste si všechny zdroje načítali celé, ale budete spíše hledat nějakou drobnou informaci, podpůrný argument nebo fakta. V takovém případě doporučujeme soustředit se maximálně na fulltextové vyhledávání a omezit všechny kontextuální metody čtení na nezbytné minimum. Jediné, na co si musíte dát v takovém případě pozor, je čtení souvislostí – než nějakou informaci použijete, jednak se přesvědčte, že je zdroj relevantní, ale také projděte

alespoň jeden celý odstavec a případně se podívejte do názvu kapitoly. Získáte tak základní představu o tom, zda to, co považujete za fakt, není například ukázkou něčeho, proti čemu se autor vymezuje.

Podobné metody můžete užít i pro orientaci v jiných než odborných textech. Ty jsou však vzhledem k volnější a méně formální struktuře méně použitelné, takže do velké míry budete odkázáni na obsah a již zmíněné vyhledávání.

Interpretace

Především v oblasti [literární vědy](#), ale také filozofie, religionistiky a dalších vědních oborů můžeme hovořit o tom, že jde o vědní obory interpretační. Schopnost pracovat s textem kriticky a určitým způsobem jej vykládat představuje [fundamentální kompetenční rámec](#) pro to, abyste se v těchto oblastech uplatnili. Aniž bychom se chtěli a mohli pouštět do hlubšího exkurzu možných přístupů, ukážeme vám alespoň [základní linie](#), které lze při interpretaci sledovat. Jde o činnost, která je součástí aktivního čtení.

Intepretace obecně znamená výklad určitého textu nebo obrazu, tedy jeho systematickou analýzu, která je zaměřená především na obsah. Můžete se setkat s konceptem, který interpretaci spojuje s otázkami “Co tím chtěl básník říct?” nebo “Co malíř chtěl svým obrazem sdělit?”. Takový přístup je absurdní, neboť kdyby taková výpověď existovala ve snáze explifikovatelné formě, pravděpodobně by ji autor použil.

V kontextu odborného psaní se tak interpretace může soustředit například na následující otázky:

- O jaký literární žánr jde?
- Komu je text určen?
- Jaké jazykové prostředky autor volí?
- V jaké době text vznikl?
- Kdo je autorem textu?
- Na jaké myšlenky či události text reaguje?
- Na jaké myšlenkové prostředí text navazuje?
- Vyhraňuje se text vůči někomu či něčemu?
- Jaká je pozice textu vůči celkovému dílu?
- Jaká je odezva textu v dalších dokumentech či událostech?
- Kde byl text publikován?
- Jaký je smysl textu?

Interpretace může být prováděna ve dvou základních liniích – první souvisí s aktivním procesem tvorby nového textu. Přečtete si například báseň ze sbírky Kytice a chcete o ní připravit přednášku nebo napsat seminární práci. V takovém případě na již existující text tvoříte text nový. Výše uvedené otázky použijete jako určitou osnovu nově vznikajícího vlastního textu (lze samozřejmě zvolit jiné pořadí otázek nebo jejich množství rozšiřovat a zužovat). Jde tedy o přístup systematický. Interpretace v tomto pojetí vždy vyžaduje práci s více zdroji a dalšími prameny. Pokud interpretujete texty, k nimž existují kritická vydání, použijete pro vznik svého interpretačního textu například také různé komentáře nebo výklady.

Jiným postupem a druhou linií, která těsně souvisí s aktivním čtením, je taková intepretace textu, která často nemá ani verbální podobu, ale představuje kritickou metodu čtení samotného. Ve chvíli, kdy čtete určitý text, měli byste si klást otázky podobné těm zmíněným, abyste text pochopili a určitým způsobem hlouběji refleктоvali. Těžiště otázek se bude jistě lišit podle toho, zda je před vámi text náboženský, umělecký nebo vědecký. Také jednotlivé texty patřící do daných vědních disciplín se od sebe liší v tom, na které otázky je třeba klást během intepretace důraz. Měli byste se postupně naučit vnímat interpretaci jako určitý rámec, kterým nahlížíte na téměř libovolný text, s nímž se setkáte. Otázky si v taktovém případě nekladete přímo podle výše uvedeného seznamu, ale je dobré osvojit si ho a užívat ho jako určitý myšlenkový filtr.

Samostatnou oblastí interpretace je aktualizace textu, kdy je snahou autora – především u uměleckých a náboženských textů – říci, jaká by mohla být hodnota sdělení pro dnešního člověka, pro vás samotné, pro současný časový rámeček a kontext. Tato část interpretace by měla být až posledním krokem, kterému předchází systematictější položené otázky, jež by vás měly vést k hlubšímu pochopení textu a jeho významu. Častou chybou začátečníků je, že právě touto oblastí začínají, aniž by měli přehled o skutečné výpovědi studovaného textu.

To-do

Základní úkol:

Pokud se má člověk ze čtení něco skutečně dozvědět, potřebuje s textem více pracovat a hrát si s ním. Na procvičení si tedy ke svému tématu najdete odborný text v rozsahu přibližně pěti stran. Využijte třeba text vyhledaný v některém z předchozích ToDo, pokud odpovídá tomuto rozsahu. Na tento text aplikujte některou z metod aktivního čtení.

Co vkládáte do odevzdáárny v IS MU?

- Dokument zachycující výsledek po aktivním čtení, např. PDF s poznámkami, tabulku s výpisky nebo scan textu s ručními poznámkami,
- součástí dokumentu budou informace k identifikaci čteného textu (například bude uveden autor, název a odkaz).

Bonusový úkol:

Pokud se chcete zdokonalit také v rychlosti čtení, můžete se zaregistrovat na [Rozechtise.cz](https://rozechtise.cz). V průběhu jednoho týdne si udělejte první tři lekce, které jsou zdarma. Vytvořte screenshot, kde bude vidět, že jste lekce dokončili. Pokud si chcete celý kurz projít zdarma, můžete využít počítače ve vaší fakultní knihovně.

Co vkládáte do diskuzního fóra v IS MU navíc k základní verzi?

- Printscreen ukazující dokončení prvních tří lekcí v [Rozechtise.cz](https://rozechtise.cz).